

Питання та відповіді щодо платіжних інструментів (емісійних)

1. Яких саме операцій стосуються вимоги пунктів 40¹ та 40² Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів?

Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затверджене постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами) (далі – Положення № 164), встановлює вимоги Національного банку до емісії/еквайрингу платіжних інструментів, що емітуються (уключаючи електронні платіжні засоби, передплачені платіжні інструменти), та здійснення розрахунків з їх використанням.

Відповідно вимоги пунктів 40¹ та 40² Положення № 164 стосуються платіжних операцій, що здійснюються з використанням емісійного платіжного інструмента (платіжної картки).

2. Чи стосуються вимоги пунктів 40¹ та 40² Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів операцій зняття готівки в АТМ та касах надавачів платіжних послуг, в тому числі з використання платіжних карток, емітованих іншими банками, уключаючи закордонні банки?

Вимоги пунктів 40¹ та 40² Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами), стосуються платіжних операцій, що здійснюються з використанням емісійного платіжного інструмента (платіжної картки) будь-якого емітента. Тому, так, поширюються.

3. Чи планується продовження строку на приведення надавачами платіжних послуг своєї діяльності у відповідність до вимог постанови Правління Національного банку України від 10.03.2023 № 21 “Про затвердження Змін до Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів” (пунктів 40¹ та 40² Положення № 164)?

Вимоги до надавачів платіжних послуг щодо супроводження платіжних операцій інформацією та володіння інформацією про платника та отримувача за кожною виконаною платіжною операцією, установлені в пунктах 40¹ та 40² розділу III Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами) (далі – Положення № 164), не є новими вимогами та мали виконуватися надавачами платіжних послуг і до внесення відповідних змін до Положення № 164.

Положення № 164 доповнено цими вимогами з метою посилення дотримання еквайрами та іншими надавачами платіжних послуг (як суб'єктами первинного фінансового моніторингу) вимог законодавства з питань фінансового моніторингу.

Зауважуємо, що Закон України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон про ПВК/ФТ) набрав чинності 28 квітня 2020 року.

З огляду на викладене вище не вбачаємо потреби збільшення строку на приведення надавачами платіжних послуг своєї діяльності у відповідність до вимог Постанови Правління Національного банку України від 10.03.2023 № 21 “Про затвердження Змін до Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів” та звертаємо увагу, що вимоги щодо супроводження платіжної операції інформацією визначено Законом про ПВК/ФТ та мали виконуватися надавачами платіжних послуг і до внесення відповідних змін до Положення № 164.

4. Чи мають супроводжувати еквайри платіжні операції ініційовані з використанням платіжних карток інформацією про платника (фактичного) та отримувача (фактичного), а також чи мають вони володіти інформацією про платника (фактичного) та отримувача (фактичного)?

Обсяг інформації про платника та отримувача, якою надавач платіжних послуг (як суб'єкт первинного фінансового моніторингу) має супроводжувати платіжну операцію, та вимоги щодо такої інформації визначені в статті 14 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон про ПВК/ФТ). У частині дев'ятнадцятій статті 14 Закону про ПВК/ФТ визначено перелік винятків щодо платіжних операцій, під час виконання яких вимоги цієї статті не застосовуються.

З огляду на викладене, еквайр при виконанні платіжних операцій з метою дотримання вимог пункту 40¹ розділу III Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами) [далі - Положення № 164], повинен супроводжувати платіжну операцію інформацією в обсягах, визначених у статті 14 Закону про ПВК/ФТ (з урахуванням передбачених цим законом виключень). Для виконання вимог пункту 40² розділу III Положення № 164 еквайр має володіти інформацією про платника (фактичного) та отримувача (фактичного) в обсягах, визначених цим пунктом.

Зауважуємо, що у разі коли держатель платіжного інструменту (платіжної картки) ініціює через надавача платіжних послуг (як еквайра/надавача платіжних послуг, який уклав договір з еквайром) платіжну операцію на користь отримувачів (комунальних підприємств, торговців, фізичних осіб, поштового оператора тощо), надавач платіжних послуг не є ані платником, ані отримувачем за такою платіжною операцією. У такому разі платником (фактичним) є відповідний держатель платіжної картки, а отримувачем (фактичним) – відповідне комунальне підприємство, торговець, фізична особа, поштовий оператор тощо.

5. Чи правильним є розуміння, що вимоги пункту 40¹ Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів поширюються, зокрема на «торговельний» еквайринг?

Вимоги пункту 40¹ розділу III Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами), стосуються всіх платіжних операцій, що здійснюються з використанням емісійного платіжного інструмента, включаючи платіжні операції держателів платіжних карток, метою яких є оплата вартості товарів чи послуг торговця.

6. Чи повинен банк передавати інформацію щодо номерів платіжних карток у призначенні платежу під час відправки відшкодування торговельно-сервісному підприємству? Чи вважається супроводженням операції передавання торговельно-сервісному підприємству даних щодо номерів платіжних карт у формі реєстру з дотриманням усіх законодавчих вимог щодо збереження та передавання інформації?

У статті 14 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон про ПВК/ФТ) визначено обсяг інформації про платника та отримувача, яку один надавач платіжних послуг (як СПФМ) має передавати іншому задіяному у виконанні платіжної операції надавачу платіжних послуг (як СПФМ). При цьому стаття 14 Закону про ПВК/ФТ не містить вимог про обмін інформацією між надавачем платіжних послуг (як СПФМ) та його клієнтом (торговельно-сервісним підприємством).

Слід зазначити, що вимоги Стандарту безпеки даних індустрії платіжних карток (далі – PCI DSS) передусім стосуються безпеки зберігання даних власників платіжних карток. Передавання повного номера платіжної картки відповідає вимогам нормативних актів Європейського Союзу, зокрема,

Регламенту (ЄС) 2015/847 Європейського Парламенту та Ради від 20.05.2015 про інформацію, що супроводжує переказ коштів, положення якого імплементовано в Закон про ПВК/ФТ. Крім того, Стандарт PCI DSS не містить заборони на передавання повного номера платіжної картки (PAN) від одного надавача платіжних послуг іншому надавачу платіжних послуг.

Питання передавання еквайром або надавачем платіжних послуг, що обслуговує рахунок торговельно-сервісного підприємства, інформації про фактичних платників (які ініціювали платіжну операцію) торговельно-сервісному підприємству має визначатися умовами укладеного договору з урахуванням вимог законодавства України.

Зауважуємо, що законодавством України визначено обсяг інформації, що має супроводжувати платіжну операцію. Водночас законодавство України не обмежує надавачів платіжних послуг у виборі шляхів/способів передавання відповідної інформації.

Для виконання вимог законодавства стосовно супроводження платіжної операції інформацією надавач платіжних послуг може скористатися можливостями технологій платіжних систем, через які здійснюється платіжна операція, або забезпечити передавання відповідної інформації в спосіб, визначений договором з іншим надавачем платіжних послуг, який бере участь у виконанні платіжної операції.

У разі коли еквайр надсилає кошти за платіжними операціями, здійсненими на користь торговельно-сервісного підприємства, загальною сумою надавачу платіжних послуг, який обслуговує рахунок торговельно-сервісного підприємства, то еквайр відповідно до вимоги статті 14 Закону про ПВК/ФТ має передати цьому надавачу платіжних послуг інформацію про платників (зокрема, у формі реєстру).

7. Чи повинен банк-еквайр, що виступає як посередник, передавати банку-емітену платіжної картки (фізична особа) інформацію щодо юридичної особи, яка є кінцевим отримувачем коштів, що були отримані у межах договору інтернет-еквайрингу чи С2А?

Згідно з частиною шостою статті 14 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон про ПВК/ФТ) суб’єкту первинного фінансового моніторингу, що надає фінансові платіжні послуги платнику (ініціатору), забороняється здійснювати платіжну операцію у разі відсутності інформації, якою повинна супроводжуватися така операція відповідно до вимог цієї статті. Також у частині сімнадцятій статті 14 Закону про ПВК/ФТ є вимоги, що зобов’язують посередника з проведення платіжної операції під час здійснення

переказу забезпечувати збереження і передачу всієї отриманої інформації про платника (ініціатора) та отримувача.

У частині дев'ятнадцятій статті 14 Закону про ПВК/ФТ визначено перелік винятків щодо платіжних операцій, під час виконання яких вимоги цієї статті не застосовуються, зокрема вимоги статті 14 Закону про ПВК/ФТ не поширюються на випадки здійснення: платіжної операції, якщо використовуються електронні платіжні засоби або електронні гроші для оплати товарів чи послуг і номер електронного платіжного засобу/наперед оплаченої картки багатоцільового використання або електронного гаманця супроводжує платіжну операцію на всьому шляху руху коштів.

Також маємо зазначити, що нормами глави 3 розділу IV Закону України “Про платіжні послуги” (далі – Закон про платіжні послуги) визначено, що ініціювання платіжних операцій здійснюється шляхом надання платіжної інструкції.

Платіжна інструкція має містити інформацію, що дає змогу надавачу платіжних послуг ідентифікувати особу платника та отримувача за платіжною операцією, рахунки платника та отримувача, надавачів платіжних послуг платника та отримувача, суму платіжної операції та іншу інформацію (реквізити), необхідну для належного виконання платіжної операції. Зазначена у платіжній інструкції інформація має передаватися без змін незалежно від залучення до виконання платіжної операції надавачів платіжних послуг, задіяних як посередники, комерційні агенти, чи використання платіжних систем (частини друга та третя статті 40 Закону про платіжні послуги).

Інформацією, що дає змогу ідентифікувати отримувача (торговця) у карткових платіжних системах, є назва торговця, Merchant ID, Terminal ID.

З огляду на зазначене, еквайр має передавати емітенту платіжної картки платника таку інформацію: повний номер платіжної картки платника та інформацію про фактичного отримувача, на користь якого ініційовано платіжну операцію платником (назву торговця, Merchant ID, Terminal ID).

8. Чи достатньо банку-еквайру, що в тому числі який виступає як посередник, володіти інформацією, передбаченою в пункті 40² Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, але без супроводження платіжної операції інформацією щодо юридичної особи, яка є кінцевим отримувачем коштів, отриманих фінансовою компанією в межах договору інтернет-еквайрингу чи С2А?

Еквайр за кожною виконаною платіжною операцією, уключаючи операцію, здійснену за участю іншого надавача платіжних послуг, зобов'язаний володіти інформацією про платника (фактичного) та отримувача (фактичного), в обсягах визначених у пункті 40² Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних

інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами).

Разом із цим на виконання вимог Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон про ПВК/ФТ) еквайр має супроводжувати платіжну операцію інформацією в обсягах, визначених у статті 14 Закону про ПВК/ФТ. Зауважуємо, що еквайр/інший надавач платіжних послуг під час надання платіжної послуги користувачу не є платником або отримувачем за платіжною операцією, що ініційована користувачем на користь отримувача через еквайра/іншого надавача платіжних послуг.

9. Чи є достатнім у розумінні вимог пункту 40¹ Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів супроводження операції торговельного еквайрингу інформацією про номер платіжної картки, якщо еквайр володіє інформацією щодо повних номерів карток, за якими були проведені операції, та може надати їх за запитом, водночас торговець володіє цією інформацією у вигляді маскованого номера картки, який друкується на оригіналі чека POS-термінала?

У статті 14 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон про ПВК/ФТ) визначено обсяг інформації про платника та отримувача, який один надавач платіжних послуг (як СПФМ) має передавати іншому задіяному у виконанні платіжної операції надавачу платіжних послуг (як СПФМ).

У частині дев’ятнадцятій статті 14 Закону про ПВК/ФТ визначено перелік винятків щодо платіжних операцій, під час виконання яких вимоги цієї статті не застосовуються.

З огляду на зазначені вимоги, повний номер платіжної картки платника має супроводжувати платіжну операцію на всьому шляху руху коштів, якщо електронні платіжні засоби використовуються для оплати товарів чи послуг (має передаватися між СПФМ).

10. Чи повинен банк-еквайр платіжної операції передавати банку-емітенту ініціатора/платника платежу, який не є еквайром цієї операції, дані номера платіжної картки іншого учасника платежу? Чи достатньо, щоб номер карти зберігався в системі або процесингу банку? Чи повинен номер платіжної картки відправника передаватися отримувачу р2р-переказу, який ініційований за допомогою електронного платіжного засобу? Чи достатньо, щоб номер платіжної картки зберігався в системі або

процесингу банку? Номер платіжної картки може бути в маскованому вигляді чи має бути повним?

З огляду на вимоги статті 14 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон про ПВК/ФТ) платіжна операція з використанням платіжної картки повинна супроводжуватися щонайменше номером платіжної картки платника (повним номером) та номером платіжної картки отримувача (також повним номером).

Зазначаємо, що вимоги Стандарту безпеки даних індустрії платіжних карток (далі – PCI DSS) передусім стосуються безпеки зберігання даних власників платіжних карток. Водночас передавання повного номера платіжної картки відповідає вимогам нормативних актів Європейського Союзу, зокрема, Регламенту (ЄС) 2015/847 Європейського Парламенту та Ради від 20.05.2015 про інформацію, що супроводжує переказ коштів, положення якого імплементовано в Закон про ПВК/ФТ. Крім того, Стандарт PCI DSS не містить заборони на передавання повного номера платіжної картки (PAN) від одного надавача платіжних послуг іншому надавачу платіжних послуг.

Також зазначаємо, що відповідно до вимог частини п’ятої статті 32 Закону про платіжні послуги після виконання платіжної операції надавач платіжних послуг отримувача зобов’язаний надати отримувачу у спосіб, визначений договором, зокрема, таку інформацію: відомості, які дають змогу отримувачу ідентифікувати виконану платіжну операцію, інформацію про платника та інші відомості, що супроводжують платіжну інструкцію.

Обсяг інформації про платника та отримувача, якою банк (як СПФМ) має супроводжувати платіжну операцію, визначено в статті 14 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення”.

Банк-еквайр платіжної операції має передавати банку-емітенту номер платіжної картки іншого учасника платежу (повний номер платіжної картки платника та отримувача).

Зазначаємо, що технології «карткових» платіжних систем надають можливість передавання необхідної інформації, зокрема повний номер платіжної картки платника та отримувача в кожній з операцій «С2А» та «А2С».

11. Хто із надавачів платіжної послуги (у разі взаємодії еквайра з «агрегатором») має формувати/надавати квитанцію про проведення платником платіжної операції банк-еквайр чи агрегатор? Якщо агрегатор,

чи має банк-еквайр за платіжною операцією, володіти інформацією про отримувача, якщо їх декілька?

Законом України «Про платіжні послуги» (далі – Закон) визначено перелік фінансових платіжних послуг та осіб, які мають право їх надавати (статті 5 та 10 Закону).

Зауважуємо, що надавати фінансові платіжні послуги мають право надавачі платіжних послуг, які авторизувалися в установленому порядку на надання відповідної послуги.

В розумінні Закону «агрегатор» (установа, що отримує кошти платників для подальшого переказу отримувачам) - це надавач платіжних послуг, що надає платіжну послугу переказу коштів без відкриття рахунку.

Переказ коштів без відкриття рахунку – це платіжна послуга, що надається платнику з метою переказу коштів у готівковій чи безготівковій формі отримувачу або надавачу платіжних послуг, який діє від імені отримувача, під час якої надавач цієї послуги не використовує відкритий у нього рахунок платника та/або отримувача (пункт 53 стаття 1 Закону).

Для виконання платіжної операції надавач платіжних послуг має право залучити еквайра, який забезпечує перерахування коштів з рахунку платника (до якого емітовано платіжну картку) на рахунок надавача платіжних послуг для подальшого перерахування цих коштів надавачем платіжних послуг отримувачу, якого зазначив платник.

Слід зазначити, що надавач платіжних послуг виконує платіжну операцію на підставі платіжної інструкції, отриманої від платника.

Тобто, для ініціювання платіжної операції спочатку надається платіжна інструкція надавачу платіжних послуг, далі використовуються реквізити платіжної картки для здійснення переказу коштів на користь надавача платіжних послуг (переказ здійснюється з використанням технології відповідної карткової платіжної системи), які останній має перерахувати отримувачу (фактичному) на підставі отриманої платіжної інструкції від платника.

Повідомляємо, що еквайр зобов'язаний надати держателю платіжної картки (платнику) квитанцію платіжного терміналу [пункти 156, 160 Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління НБУ від 29.07.2022 №164 (далі – Положення №164)].

Оскільки надавач платіжних послуг залучає еквайра для виконання платіжної операції, вважаємо, що платнику надавачем платіжних послуг може бути наданий єдиний документ, що підтверджує виконання платіжної операції, та який однозначно надає можливість встановити платника (фактичного) та отримувача (фактичного), а також призначення платіжної операції. Такий документ щонайменше має містити таку інформацію:

- номер платіжної інструкції;

- інформацію про небанківського надавача платіжних послуг;
- інформацію про платника (фактичного) та отримувача (фактичного);
- дату та час здійснення операції;
- суму та валюту операції;
- суму комісійної винагороди (за наявності);
- призначення платіжної операції; ідентифікатор еквайра або інші реквізити, за допомогою яких є можливість ідентифікувати еквайра;
- ідентифікатор отримувача;
- ідентифікатор платіжного пристрою;
- унікальний код операції/у разі використання платіжного інструменту в платіжній системі: найменування платіжної системи та код авторизації або інший код, що ідентифікує операцію в платіжній системі.

Окремо зауважуємо, що з огляду на платіжне законодавство та Закон України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі - Закон про ПВК/ФТ), при організації такої взаємодії між надавачем платіжних послуг та еквайром має бути забезпечено передавання еквайром емітенту платіжної картки платника інформації про фактичного отримувача в обсягах, визначених статтею 14 Закону про ПВК/ФТ. При цьому еквайр має володіти інформацією про отримувачів (фактичних) у обсягах, визначених пунктом 40² Положення №164.

12. Чи має право надавач платіжних послуг здійснювати платіжну операцію, метою якої є оплата за товари та послуги на користь кількох отримувачів, шляхом списання з рахунку платника загальної суми таких переказів?

Відповідно до норм глави 3 розділу IV Закону України “Про платіжні послуги” (далі – Закон про платіжні послуги) ініціювання платіжних операцій здійснюється шляхом надання платіжної інструкції.

Платіжна інструкція – розпорядження ініціатора надавачу платіжних послуг щодо виконання платіжної операції (стаття 1 Закону про платіжні послуги).

Платіжна інструкція має містити інформацію, що дає змогу надавачу платіжних послуг ідентифікувати особу платника та отримувача за платіжною операцією, рахунки платника та отримувача, надавачів платіжних послуг платника та отримувача, суму платіжної операції та іншу інформацію (реквізити), необхідну для належного виконання платіжної операції. Зазначена у платіжній інструкції інформація має передаватися без змін незалежно від залучення до виконання платіжної операції надавачів платіжних послуг, задіяних як посередники, комерційні агенти, чи використання платіжних систем (частини друга та третя статті 40 Закону про платіжні послуги).

Тобто, платіжна інструкція має містити інформацію, що дає змогу надавачу платіжних послуг ідентифікувати особу платника та отримувача за платіжною операцією.

Надавач платіжних послуг під час виконання платіжних операцій користувачів має супроводжувати такі операції інформацією про фактичних платників та фактичних отримувачів у випадках і в обсягах, передбачених у статті 14 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон про ПВК/ФТ).

Зауважуємо, що відповідно до вимог Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами) (далі – Положення № 164), еквайр та інший надавач платіжних послуг, який бере участь у здійсненні платіжної операції, зобов’язані супроводжувати платіжну операцію інформацією в обсягах, передбачених у статті 14 Закону про ПВК/ФТ. Еквайр/інший надавач платіжних послуг під час надання платіжної послуги користувачу не є платником або отримувачем за платіжною операцією, що ініційована користувачем на користь отримувача через еквайра/іншого надавача платіжних послуг.

У зв’язку з цим, під час організації виконання платіжних операцій від одного платника на користь кількох отримувачів (під час яких платник використовує свою платіжну картку), надавач платіжних послуг має забезпечити передавання інформації (в обсягах, визначених Законом про ПВК/ФТ) про фактичних отримувачів та платіжні операції на їх користь через еквайра емітенту платіжної картки платника.

13. Яким чином (шляхом/способом) надавач платіжних послуг має забезпечити супроводження платіжних операцій інформацією, визначеній у статті 14 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” ?

Порядок передавання необхідної інформації про платника та отримувача за платіжною операцією між суб’єктами взаємодії під час забезпечення виконання вимог статті 14 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон про ПВК/ФТ) має враховувати вимоги цього Закону.

Зокрема, згідно з абзцом другим частини третьої статті 14 Закону про ПВК/ФТ суб’єкт первинного фінансового моніторингу, що надає фінансові

платіжні послуги платнику (ініціатору), зобов'язаний надати визначену в цій частині статті 14 Закону про ПВК/ФТ інформацію про платника (ініціатора) та отримувача протягом трьох робочих днів з дня надходження запиту від посередника з проведення платіжної операції або суб'єкта первинного фінансового моніторингу, який надає фінансові платіжні послуги отримувачу.

Слід зазначити, що законодавством України визначено обсяг інформації, що має супроводжувати платіжну операцію (уключаючи інформацію про фактичного платника та фактичного отримувача). Водночас законодавство України не обмежує надавачів платіжних послуг у виборі шляхів/способів передавання відповідної інформації.

З огляду на викладене вище вважаємо, що для виконання вимог законодавства стосовно супроводження інформацією платіжної операції надавач платіжних послуг може скористатися можливостями технологій платіжних систем, через які здійснюється платіжна операція, або забезпечити передавання відповідної інформації в спосіб, визначений договором з іншим надавачем платіжних послуг, який бере участь у виконанні платіжної операції.

14. Чи не суперечить вимога відображення у квитанції платіжного терміналу повного номеру платіжного інструменту вимогам PCI DSS?

Маємо зазначити, що поняття та загальний порядок виконання платіжних операцій в Україні, засади функціонування платіжних систем в Україні визначає Закон України «Про платіжні послуги» (далі – Закон).

Статтею 71 Закону, зокрема, становлено, що:

- суб'єкти платіжних систем (крім користувачів) діють відповідно до правил, встановлених оператором платіжної системи;

- правилами платіжної системи встановлюються організаційна структура платіжної системи, умови участі, порядок вступу та виходу із системи, система управління ризиками, порядок вирішення спорів між учасниками та між учасниками і користувачами, система захисту інформації (у тому числі кіберзахисту), порядок здійснення моніторингу та реконсиляції платіжних операцій, схема виконання платіжних операцій, що використовується для виконання платіжних операцій, та інші вимоги відповідно до цього Закону та нормативно-правових актів Національного банку України;

- діяльність платіжної системи має відповідати вимогам законодавства України.

Відповідно до вимог статті 55 Закону ім'я власника рахунку та номер рахунку/платіжної картки виключно, без решти необхідних реквізитів для виконання платіжної операції, не є вразливими платіжними даними.

Зауважуємо, що у самому стандарті PCI DSS зазначено, що «PCI DSS містить мінімальний набір вимог щодо захисту даних облікових записів і може

бути посилений додатковими засобами контролю та практикою для подальшого зменшення ризиків, а також місцевими, регіональними та галузевими законами та правилами.»», «PCI DSS не замінює місцеві чи регіональні закони, урядові постанови чи інші юридичні вимоги.».

Також маємо зазначити, що Положенням про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами) (далі – Положення № 164), визначено, що надавач платіжних послуг має право здійснювати емісію, еквайринг, використання та/або обслуговування платіжних інструментів на підставі внутрішніх документів щодо надання платіжних послуг (далі - внутрішні документи), розроблених відповідно до: законодавства України, нормативно-правових актів Національного банку; схеми виконання платіжних операцій; правил відповідної платіжної системи (у разі участі надавача платіжних послуг у цій системі).

Отже, банки мають здійснювати платіжні операції з використанням платіжних інструментів відповідно до зазначених вище вимог.

15. Чи розповсюджуються вимоги пункту 160 Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164, на операції з платіжними інструментами у відділенні банку/небанківського надавача платіжних послуг, ПТКС, банкоматі?

Документ за операцією з використанням платіжних інструментів - документ, що підтверджує виконання операції з використанням платіжного інструменту (пункт 3 розділу I Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами) (далі – Положення № 164).

З огляду на вимоги Положення №164 документ за операцією з використанням платіжних інструментів (квитанція платіжного терміналу) має надаватися за платіжними операціями з переказу коштів, що були ініційовані з використанням платіжних інструментів (електронних платіжних засобів) через платіжні термінали (віртуальні або фізичні).

Квитанція платіжного терміналу може бути в паперовій та/або електронній формі (пункт 156 розділу VIII Положення №164).

Обов'язкові реквізити квитанції платіжного терміналу, яку має надати еквайр держателю платіжного інструменту, визначено пунктом 160 розділу VIII Положення №164.

Також зазначаємо, що операції з видачі готівки або приймання її для зарахування на відповідні рахунки або електронні гаманці з використанням платіжних пристроїв повинні виконуватися відповідно до вимог нормативно-

правових актів Національного банку з питань організації касової роботи (пункт 155 розділу VIII Положення №164).

Тобто, питання оформлення касових документів при операціях з готівкою (у відділенні банку/небанківського надавача платіжних послуг з використанням платіжного терміналу, у ПТКС та банкоматі) не регулюється Положенням №164, відповідні вимоги встановлюються Інструкцією про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 25.09.2018 №103 (зі змінами).

16. Чи може у квитанції платіжного терміналу номер платіжної картки платника зазначатися в маскованому вигляді у разі оплати за житлово-комунальні послуги?

Обов'язкові реквізити документів за операціями з використанням платіжних інструментів визначено в пункті 160 розділу VIII Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами) (далі – Положення № 164).

До обов'язкових реквізитів квитанції платіжного терміналу віднесено унікальний номер платіжного інструменту держателя. У разі оплати товарів/послуг торговця номер платіжного інструменту (платіжної картки) платника може зазначатися в маскованому вигляді відповідно до правил відповідної платіжної системи (підпункт 7 пункту 160 розділу VIII Положення № 164).

Отже, у разі оплати за житлово-комунальні послуги в квитанції платіжного терміналу номер платіжної картки платника може зазначатися в маскованому вигляді.

17. Чи може у квитанції платіжного терміналу зазначатися токен замість номеру платіжної картки платника?

Законом України «Про платіжні послуги» (далі – Закон) визначено, що унікальний ідентифікатор – комбінація літер, цифр, символів або знаків, що надається користувачу надавачем платіжних послуг та дає змогу однозначно ідентифікувати користувача та/або його рахунок для цілей виконання платіжної операції.

З огляду на вимоги Закону унікальний номер платіжного інструменту (платіжної картки) є унікальним ідентифікатором. Враховуючи, що токен є цифровим заміником номера платіжної картки, який є унікальним та пов'язаний

з номером платіжної картки, вважаємо, що в квитанції може відобразитися токен платіжної картки.

18. Чи стосується вимога підпункту 2 пункту 160 Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів отримувачів готівкових коштів в АТМ та касах банку, тобто друкувати інформацію зазначену в пункті на чеках/квитанціях цих пристроїв?

Питання щодо оформлення касових документів при операціях з готівкою не регулюється Положенням про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами), відповідні вимоги встановлюються нормативно-правовими актами Національного банку з питань організації касової роботи (Інструкцією про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні, постанова Національного банку України від 25.09.2018 №103, зі змінами).

19. Для яких типів операцій має застосовуватись вимога пункту 160 Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів?

Відповідно до вимог Закону України «Про платіжні послуги» платіжна операція – будь-яке внесення, переказ або зняття коштів незалежно від правовідносин між платником і отримувачем, які є підставою для цього.

Пунктом 160 Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами) (далі – Положення № 164), визначено обов'язкові реквізити документу за операціями з використанням платіжних інструментів, який надається держателю за результатами виконання платіжної операції з використанням платіжного інструменту (квитанції терміналу).

З огляду на зазначене, вимоги стосуються платіжних операцій («переказу коштів»), що здійснюються з використанням емісійного платіжного інструмента (платіжної картки).

Вимоги не поширюються на платіжні операції «внесення коштів» на рахунок за реквізитами платіжної картки та «зняття коштів» з рахунку з використанням платіжної картки.

Вимоги до оформлення операцій з готівкою встановлено Інструкцією про ведення касових операцій банками в Україні, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 25.09.2018 №103 (зі змінами).

20. Яка інформація про платіжну операцію з використанням платіжного інструмента має надаватися користувачу?

Вимоги до еквайра.

Положенням про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затверджене постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами) (далі – Положення № 164), серед іншого, встановлено вимоги до інформації про здійснені операції, яка надається еквайром користувачу.

Так, пунктом 156 Положення № 164 визначено, що платіжні та/або інші операції, що здійснюються за допомогою віртуальних або фізичних платіжних терміналів, повинні виконуватися з оформленням квитанції платіжного терміналу в паперовій та/або електронній формі (за умови доставки власнику рахунку або держателю).

Документи за операціями з використанням платіжних інструментів (квитанція платіжного терміналу) можуть бути в паперовій та/або електронній формі (пункт 153 Положення № 164).

Вимоги до реквізитів квитанції платіжного терміналу визначено пунктом 160 Положення № 164.

Вимоги до емітента.

Пунктом 161 Положення № 164 визначено, що інформація про операції, здійснені з використанням платіжного інструменту, що надається емітентом користувачу, повинна містити відомості в розрізі кожної операції:

- 1) відомості, які дають змогу ідентифікувати виконані платіжні та/або інші операції;
- 2) інформацію про отримувачів;
- 3) суми платіжних операцій у валюті платіжних операцій;
- 4) суму всіх комісійних винагород та зборів, що утримані емітентом за виконання платіжної та/або іншої операції (за наявності технічної можливості розмір кожної комісійної винагороди зазначається окремо);
- 5) іншу інформацію, визначену в договорі з користувачем.

Слід зазначити, що згідно з пунктами 122, 123 розділу V Положення № 164 емітент у порядку та в строки, визначені законодавством України або умовами договору з еквайром/оператором платіжної системи, під час розгляду заяви користувача, якого він обслуговує, про розгляд спірного питання щодо операцій з використанням платіжного інструменту має право одержувати від еквайра інформацію/документи (або їх копії), що підтверджує(ють) здійснення користувачем цих операцій, а також зобов'язаний невідкладно вжити заходів для отримання всієї інформації про платіжну операцію та надати її користувачу без стягнення плати.

Еквайр у порядку та в строки, визначені законодавством України або умовами договору з емітентом/оператором платіжної системи, зобов'язаний

надати на запит емітента інформацію/документи про здійснення платіжної операції з використанням платіжного інструменту.

Отже, у разі надходження від користувача запиту щодо конкретної платіжної операції з використанням платіжного інструменту, банк-емітент залежно від виду операції має надати інформацію, яку запитує користувач, якого він обслуговує, зокрема, таку інформацію:

- номер рахунку користувача (у форматі IBAN);
- фактичну дату здійснення операції по рахунку користувача;
- код валюти рахунку;
- номер рахунку контрагента (у форматі IBAN) або повний номер ЕПЗ контрагента (*коментар: під контрагентом мається на увазі платник або отримувач*);
- суму операції у валюті рахунку користувача;
- суму операції у грн;
- тип платіжної операції: [зарахування (готівка)/зарахування (безготівка)/переказ коштів/отримання коштів (готівка)];
- тип платіжної операції в «картковій» платіжній системі;
- призначення операції;
- унікальний номер транзакції (RRN - Reference Retrieval Number);
- унікальний код платіжної операції [Transaction Type Identifier (TTI)/Transaction Identifier (Transaction ID)];
- код еквайра (Acquirer id);
- Код терміналу еквайра (Terminal ID);
- код категорії діяльності суб'єкта господарювання (MCC);
- код суб'єкта господарювання (Merchant ID);
- повний опис суб'єкта господарювання (найменування, адреса, інша інформація як зазначено в транзакції).

21. Чи потрібно отримувати ліцензію на здійснення еквайрингу?

Відповідно до вимог пункту 6 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про платіжні послуги» (далі – Закон) небанківські фінансові установи, які на день введення в дію цього Закону мають чинні ліцензії на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків, видані Національним банком України, протягом дев'яти місяців з дня введення в дію цього Закону мають право надавати послуги на платіжному ринку України на підставі таких ліцензій та можуть звернутися до Національного банку України за отриманням ліцензій з урахуванням особливостей, передбачених цим пунктом.

Види платіжних послуг та перелік осіб, що мають право їх надавати, визначено статтями 5 та 10 Закону відповідно.

Маємо зазначити, що еквайринг платіжних інструментів - платіжна послуга, що полягає у прийнятті платіжних інструментів, результатом якої є переказ коштів отримувачу та/або видача коштів у готівковій формі (пункт 10 статті 1 Закону).

Надавати послугу еквайрингу має право надавач платіжних послуг, який має ліцензію на надання такої послуги (пункт 11 статті 1 Закону, пункт 38 Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого Постановою Правління НБУ №164 від 29.07.2022 (далі – Положення №164).

Еквайринг здійснюється еквайром на підставі договору, укладеного з оператором платіжної системи (у разі еквайрингу платіжних інструментів цієї платіжної системи) та/або емітентом платіжних інструментів, та/або отримувачем, з урахуванням вимог законодавства України та цього Положення (пункт 39 Положення №164).

З огляду на викладене, для надання послуги еквайрингу емісійних платіжних інструментів, насамперед, слід отримати відповідну ліцензію у порядку, визначеному Законом та нормативно-правовими актами Національного банку України.

22. Чи правильно ми розуміємо, що надання держателю для перевірки платіжної інструкції (переліку реквізитів платіжної інструкції) із зазначенням унікальних ідентифікаторів платника та/або отримувача у неповному форматі відповідно до правил безпеки емітента або платіжної системи відповідає вимогам пункту 54 Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів?

Пунктом 54 Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164, визначено, що еквайр зобов'язаний надати держателю можливість перевірити реквізити платіжної інструкції, сформованої еквайром під час здійснення держателем платіжної операції (крім операцій, здійснених безпосередньо в транспорті та/або в торгово-сервісній мережі) з використанням платіжного інструменту, до надання держателем згоди на проведення операції. Держатель після перевірки реквізитів платіжної інструкції повинен мати змогу відмовитися від уже розпочатої операції.

Вимоги до реквізитів платіжної інструкції визначено у пункті 37 Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 163.

Зокрема, до обов'язкових реквізитів віднесено “унікальний ідентифікатор платника або найменування/прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), код

платника та номер його рахунку” та унікальний ідентифікатор отримувача або найменування/прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), код отримувача та номер його рахунку.

Законом про платіжні послуги визначено, що унікальний ідентифікатор - комбінація літер, цифр, символів або знаків, що надається користувачу надавачем платіжних послуг та дає змогу однозначно ідентифікувати користувача та/або його рахунок для цілей виконання платіжної операції.

З огляду на вимоги Закону про платіжні послуги, унікальний номер платіжного інструменту (платіжної картки) є унікальним ідентифікатором.

Відповідно до вимог статті 55 Закону про платіжні послуги ім'я власника рахунку та номер рахунку/платіжної картки виключно, без решти необхідних реквізитів для виконання платіжної операції, не є вразливими платіжними даними.

Слід зазначити, що стандартом PCI DSS визначено, що “PCI DSS не замінює місцеві чи регіональні закони, урядові постанови чи інші юридичні вимоги.”.

З огляду на викладене, для забезпечення можливості перевірки держателем платіжного інструменту реквізитів сформованої платіжної інструкції еквайр має відобразити повні номери платіжних карток платника та отримувача.

Зауважуємо, що масковані номери платіжних карток не дають можливості держателю переконатися у правильності зазначення цих реквізитів.

23. Чи потрібно отримувати ліцензію на здійснення емісії платіжних інструментів?

Відповідно до вимог статті 1 Закону України «Про платіжні послуги» (далі – Закон):

- емісія платіжних інструментів - платіжна послуга, що надається надавачем платіжних послуг на договірних засадах із платником, яка полягає у випуску (наданні) платнику платіжного інструменту для ініціювання та оброблення платіжних операцій;

- емітент платіжних інструментів - надавач платіжних послуг, який надає послугу емісії платіжних інструментів та має право на надання такої послуги відповідно до цього Закону.

Статтею 10 Закону визначено перелік осіб, що мають право надавати платіжні послуги в Україні.

Відповідно до вимог частини третьої статті 10 Закону надавачі платіжних послуг мають право на провадження діяльності з надання фінансових платіжних послуг (у тому числі послуги з емісії платіжних інструментів) лише після отримання ними ліцензії відповідно до цього Закону (крім банків) та за умови включення до Реєстру, якщо інше не передбачено цим Законом. Порядок та

умови отримання ліцензії встановлюються цим Законом та нормативно-правовими актами Національного банку України.

З огляду на викладене, для здійснення емісії платіжних інструментів (у т.ч. платіжних карток) надавач платіжних послуг має отримати ліцензію на надання послуги емісії платіжних інструментів у встановленому законодавством порядку.

Крім того, відповідно до вимог частини четвертої статті 38 Закону у разі наміру здійснювати емісію платіжних карток для використання в платіжній системі необхідно укласти договір з оператором відповідної платіжної системи.

Загальні вимоги до емісії платіжних інструментів визначено Законом та Положенням про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164.

24. Чи є ім'я держателя платіжної картки обов'язковим реквізитом, що наноситься на платіжну картку в графічному вигляді?

Частиною 10 статті 38 Закону передбачено, що електронний платіжний засіб має містити реквізити, що дають змогу ідентифікувати його емітента, а також інші визначені Національним банком України обов'язкові реквізити. У разі емісії електронного платіжного засобу для використання в платіжній системі електронний платіжний засіб має додатково містити реквізити, що дають змогу ідентифікувати відповідну платіжну систему.

Пунктом 24 Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 164 (зі змінами), передбачено, що платіжний інструмент повинен містити такі обов'язкові реквізити, що наносяться на нього в графічному вигляді або розміщуються в електронній формі:

1) комерційне найменування/торговельна марка/знак для товарів та послуг емітента;

2) унікальний номер платіжного інструменту, визначений емітентом, та/або номер рахунку/електронного гаманця, операції за яким здійснюються з використанням цього платіжного інструменту.

З огляду на зазначене, ім'я держателя платіжної картки не є обов'язковим реквізитом, що наноситься на платіжну картку в графічному вигляді. Для здійснення операцій платіжна картка має бути персоналізована (банк зобов'язаний володіти інформацією про користувача платіжної картки).

25. Чи може надавач платіжних послуг-емітент залучати комерційних агентів для розповсюдження емітованих ним електронних платіжних засобів?

Загальні вимоги до емісії/еквайрингу платіжних інструментів, що емітуються (уключаючи електронні платіжні засоби, платіжні картки) встановлено Законом України «Про платіжні послуги» (далі – Закон) та Положенням про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 №164 (далі – Положення № 164).

Комерційний агент - юридична особа або фізична особа-підприємець, яка діє від імені, в інтересах, під контролем і за рахунок особи, яку вона представляє під час надання платіжних послуг на підставі відповідного договору. Відповідальність за діяльність комерційного агента несе особа, яка його залучила (пункт 27 статті 1 та стаття 25 Закону).

Відповідно до Господарського кодексу України (далі – ГКУ) комерційне посередництво (агентська діяльність) є підприємницькою діяльністю, що полягає в наданні комерційним агентом послуг суб'єктам господарювання при здійсненні ними господарської діяльності шляхом посередництва від імені, в інтересах, під контролем і за рахунок суб'єкта, якого він представляє. Комерційним агентом може бути суб'єкт господарювання (громадянин або юридична особа), який за повноваженням, оснований на агентському договорі, здійснює комерційне посередництво. Агентські відносини виникають у разі надання суб'єктом господарювання на підставі договору повноважень комерційному агентові на вчинення відповідних дій (стаття 295 та 296 ГКУ).

Надавач платіжних послуг має право здійснювати емісію платіжних інструментів на підставі внутрішніх документів, які мають містити, зокрема, порядок розповсюдження емітованих платіжних інструментів комерційними агентами.

Емітент має право укладати договори з комерційними агентами про розповсюдження емітованих ними електронних платіжних засобів, якщо це не суперечить вимогам, що застосовуються до певних платіжних інструментів відповідно до нормативно-правових актів Національного банку України, або правилам платіжної системи. Розповсюдження електронних платіжних засобів через комерційного агента не вважається їх емісією (пункт 17 статті 38 Закону та пункт 164 Положення № 164).

26. Чи може надавач платіжних послуг-емітент надавати/передавати/доставляти емітовані ним платіжні інструменти користувачу через поштового оператора або третіх осіб?

Загальні вимоги до емісії/еквайрингу платіжних інструментів, що емітуються (уключаючи електронні платіжні засоби, платіжні картки) встановлено Законом України «Про платіжні послуги» (далі – Закон) та Положенням про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 №164 (далі – Положення № 164).

Надавач платіжних послуг має право здійснювати емісію платіжних інструментів на підставі внутрішніх документів, які мають містити, зокрема:

порядок видачі/передавання та знищення платіжного інструменту;

порядок передавання держателю/представнику держателя платіжного інструменту юридичними особами, фізичними особами-підприємцями та фізичними особами, яким емітентом надано право здійснювати ідентифікацію та верифікацію клієнтів, та порядок здійснення контролю за дотриманням ними цього порядку.

Емісія/надання користувачу платіжного інструменту (електронного платіжного засобу/платіжної картки) здійснюється емітентом на підставі укладеного між емітентом та користувачем договору, який, зокрема, має містити порядок надання в користування або передавання у власність платіжного інструменту (стаття 35 Закону та пункт 28 Положення № 164).

Емітент для передавання держателю/представнику держателя платіжного інструменту має право укласти договори з юридичними особами, фізичними особами-підприємцями та фізичними особами, яким емітентом надано право здійснювати ідентифікацію та верифікацію клієнтів (пункт 163 Положення № 164).

Таким чином емітент має право надати/передати/доставити емітований користувачу платіжний інструмент через поштового оператора або третіх осіб у порядку, визначеному у договорі з користувачем.